

»stoj!«, »kako nebi srpski narod i srpski mučenici bili prinuđeni to učiniti, preko jedinog lijeka u borbi protivu Austrije, a to je: mač i brzometka“ (Oraovac, 1913).

Autori su pisali o Austriji koja je bila "zlomišljena", "poznata stara intrigantkinja", "vazda osiona i lukava" (Stepanović, 1913), o okruženosti Srbije neprijateljima – "siromašna, mala Srbija, omrzuta kod Turaka, bez simpatija kod Grčke Patrijaršije, bez naklonosti Rusije, sa stalnim neprijateljem, kakva je bila Austrija" (Đorđević, 1929). Autor je navodio pesmu koja se pevala u Prvom svetskom ratu: "Austrijo, neka, neka, Tebe crna sudba čeka. Skuplji dinar nego kruna Doć će Srbin do Soluna" (Stepanović, 1913). Pisalo se o bečkoj i peštanskoj štampi koja je klevetala i ocrnjivala "sve što je srpsko i što dolazi iz Srbije, da bi tako stvorila neslogu među sinovima jednoga istoga naroda" (Marković, 1935), o Austriji koja je "po svojoj osnovnoj težnji" bila neprijateljska prema balkanskim narodima, a "prema Srbiji naročito", pa je bila prepreka da sa stvori "jedna velika srpska država" (Čorović, 1937).

Ambivalencija između dva imkompatibilna zahteva u politici elita balkanskih nacija – s jedne strane megaloida koje su se i teritorijalno i nacionalno poklapale i, sa druge, zahteva da Balkan pripadne balkanskim narodima, što je pretpostavljalo saradnju i ravnopravnost – izazivala je među njima stalne tenzije i sukobljavanja. Iako su ona proizvodila izuzetno nepovoljnu sliku jednih o drugima, često se osećala potreba da se uzrok netrpeljivosti pronađe u vanbalkanskom činiocu koji je mimo njihove volje proizvodio međusobna sukobljavanja, usmeravao ih jedne protiv drugih, sugerisao "drugima" ne samo političke zahteve koje će postavljati već i samu nacionalnu ideju. Polazeći od pretpostavke "autentičnosti" i "izvornosti" sopstvenog i "izmišljenosti" identiteta drugih balkanskih naroda, najčešće se upravo Austro-Ugarskoj pripisivala "proizvodnja" novih "neistorijskih" nacija. Još u 19. veku se pisalo da je "kamerilsko-jezuitska" austrijska politika nedostižni majstor da se narod "postavi u stanje da se bori s rođenom svojom braćom" (Pašić, 1880-ih); da je svojim "katoličko-klerikalnim duhom" uspevala da "neznatne klice verske netrpeljivosti neguje" da bi ih upotrebila jedne protiv drugih, da je pomagala nezavisnost Bugarske što je bilo "mera protiv Srbije", da je razbijala srpsko-hrvatsku koaliciju, razvijajući versku netoleranciju što je vodilo otuđivanju "dva dela istoga naroda" (Cvijić, 1908). Balkanske narode je "pujdala jednoga protiv drugog" (Đorđević, 1913), stalno je "dražila" Hrvate protiv Srba i Srbe protiv Hrvata (Hrvatske prilike...i tako dalje. 1911), "stalno dražila" čas Bugarsku protiv Srbije, čas Srbiju protiv Bugarske pa je i za njihov međusobni rat 1885. bila odgovorna (Balkanikus, 1913); da je "austrijski radila i sve činila da zavadi dva rođena brata Srbina i Bugarina", naoružala je Albance protiv Srba (Oraovac, 1913), pa je 1913. izašla i knjiga koja je u naslovu imala kovanicu "Austro-Bugarska". Zaključak je da te "srodne duše" ostaju srpski "najveći neprijatelj" (Jovan Tomić, 1913).

Pored "pujdanja" balkanskih naroda jednih na druge, Austro-Ugarska je učinila još veći zločin "sugerišući" im nacionalne ideje. Tako za savremenog autora "ideologija hrvatskog pokreta nije plod domaćih ruku" već "habzburških vojnika" (Ekmečić, 1992), slično autoru s kraja 19. veka koji je verovao da je bečka politika težila "svim silama da održi Hrvate kao posebnu narodnu jedinicu", pa je hrvatstvo "stavilo sebe u političku službu tuđinsku" (Milovanović, 1895). "Austrijska teza" je da su svi katolici Hrvati a Srbi samo pravoslavni (Jako srpstvo...i tako dalje. 1940), a ilirizmom su Hrvati hteli nametnuti Srbima njihov "duh hrvatsko-katoličko-austrijski" (Dučić, 1942). Jugoslovensku vojsku Hrvati su "otrovali austro-ugarskim oficirima" (Drašković, 1947), a glavni neprijatelj u Hrvatima je "usisani otrov iz prošlosti, austrijski toksin" (Velmar Janković, 1938).

Uz "stvaranje" hrvatske nacije, posebno je činjena velika "nepravda" zbog stvaranja albanske države. Sa neskrivenom nadom se postavljalo pitanje "da neće celo naprezanje Austrije i Italije, da naprave državu od ovih evropskih crvenokoža, ostati jalovo" (Đorđević, 1913). Tvrdilo se da nikakvo albansko pitanje nije postojalo dok ga Austrija nije otvorila (Balkanikus, 1913), sasvim slično savremenom stavu da se na Kosovu stvara nova albanska država podržavana od "Habzburgovaca" (Mihailo Marković, Politika, 4. 9. 1990). Austro-Ugarska je odgovorna i za naziv "Velika Srbija" koji je "austrijskog porekla" (M. Jovičić u: Knežević, 1994), a "Mačedonski narod" je produkt Austrije "da se lakše srpski narod pocepa" (Hadži-Vasiljević, 1906), dok su muhamedanski Hrvati "politički špekulativni, koje je kao i svako naše zlo, stvorila Austrija" (Stojanović, 1920).

Zanimljivo je primetiti razliku u percipiranju Austrijanaca i Mađara u kontekstu nastajanja nacionalnih stereotipa i ovde iznete tvrdnje da je "neprijatelj" veći što je bliži (jezikom, verom ili teritorijom), a ne stvarnim odnosom dominacija–potčinjenost. Iako je Austro-Ugarska uvek doživljavana kao najveći "neprijatelj", iako je postojalo saznanje da u toj i takvoj "neprijateljskoj" državi dominiraju Austrijanci, u odnosu na njih gotovo da nije ni stvarana nacionalna "karakterologija", izuzev u okviru opšteg pojma "germanstva" kojem se pripisivala imanentna netrpeljivost prema "slovenstvu", kao i katoličanstva naspram pravoslavlju. Nešto što bi ličilo na "karakterologiju" ali i što je bilo najdirektnije uslovljeno političkim zbivanjima pred Prvi svetski rat, odnosilo se na "ljubazno i veselo bečko stanovništvo", uz zapažanje da je "bečko stanovništvo poslednjih godina manje simpatično" (Cvijić, 1914), ili da su reči "ako Srbija ne može biti austrijska, onda je bolje da bude turska" – "izvađene iz duše svakog pravog Austrijanca" (Jovan Tomić, 1913). Međutim, Mađari, kojima se nisu generalno pripisivala neprijateljska svojstva austrijske države, dobili su svoju negativnu "karakterologiju" kao teritorijalno bliskiji takmac. U savremenoj percepciji Mađari nemaju izraženiju "karakterologiju", u čemu ima uдела verovatno i činjenica egzistencije brojne mađarske manjine u Vojvodini, mada je početkom 90-ih započeo trend generalnog pripisivanja Mađarima neprijateljskog stava prema Srbiji. "Svojom antisrpskom propagandom hrvatska državna vlast nastoji da usmeri međunarodno javno mnjenje protiv srpskog naroda koji živi u Hrvatskoj i protiv Srbije, i da isto dejstvo postigne među etničkim manjinama, neprijateljski nastrojenim prema Srbiji – Albancima na Kosovu, Muslimanima koji žive u Srbiji i Mađarima u Vojvodini" (Pismo SANU svetskoj javnosti, Politika, 16. 10. 1991). Sasvim su retki autori kod kojih se može pronaći u istorijskim analizama pokušaj izvođenja njihovih "svojstava", kao što je slučaj sa Radovanom Samardžićem koji je pisao da Mađari